

Suomen Kansan
Vanhoja Runoja,

ynnä myös

Uyhäisempiä Lauluja.

Toinen Osa.

Koonnut ja pränttiin antanut

Z. T O P E L I U S.

Läänin lääkäri ja Ritari.

Turuósa, 1823.

Prántáttu J. C. Frenckellin ja Pojan tykóná.

Lukioille.

Muutamalta maan-mieheltä kehoitettu ilmottamaan näistä vanhoista runoista, misä maan-paikasa kuki on veisattu taikka löytyy, josta tiedosta kaikenmoisia valistuksia mahtais noudatettaa sekä Suomen kielen selitykseksi että entisten tapojen ja elokeinoin tuntemiseksi kusakin maasa, saan minä nyt tiedoksi jättää että: Ensimmäisen Osan runoista ovat *Laulajan alku* ja *loppu virret*, *Kanteleen synty*, *Väinämöisen kosiominen* ja *Kalevan poika* Pohjan maalta, Kemin tienoilta kotosin, *Oluen teko*, *Väinämöinen ja Joukamoinen*, *Mailman alku munasta ja Venehen teko* Arkkangelin läänistä ja Vuokkiniemen pitäjästä *Kärmehen synty* Kajanin puolesta ja *Jauho-Runo* Savonmaalta. Täsä toisesa osasa ovat *Pistoksen synty*, *Ilmarisen kosiominen*, *Väinämöisen kaikenlaiset toimitukset* ja *Rauan synty* Arkkangelin läänistä ja kaikki muut Pohjan maalta.

Kuitenkin löytyy monisa, vaikka toisistaan kaukoisissa maan-paikoissa jäänöksiä ja sekoituksia samoista lauluista, jotka osottavat yhteisen vanhan aikasen alun. Niin olen löynny *Rauan Synnyt* seka Karjalasta että synkiältä Pohjan perältä, melkeen yhtä pitävät, vaikka ei yhdenkään niin täydellisen kuin se joka täsä on kerrottu. Muutamista keksitään myös etelämpi sekä runoin että kansan syntymämaja, koska esimerkiksi Lapin maan rajoilla Runo mainitsee tammipuusta, joka ei luonnan kasva koko Pohjan maalla. Nykyisinä aikoina ovat ne vanhat runo-laulut Pohjan lahden rantamailta kokonansa kadonneet. Niitä veisataan nyt ainoastansa Suomen itäisillä äärillä, vaan erinomattain muutamisa pitäjisä vanhasa luoteisessa Venäjän maasa, josa lavalta asuu selvä Suomen kansa alku puhtaudessa ja arvosa.

Sisälläpito:

Wanhoja runoja [676]

Pistoksen synty [124].....	1
Ilmarisen kosiominen [144]	1
Maon eli käärmeen synty [22].....	X
Sikaliskon synty [29].....	X
Mehiläisen synty [31]	X
Väinämöisen kaikenlaisia toimituksia [98].....	X
Rauan synty [137].....	X
Talvikon sanat [12].....	X
Ähkyn sanat [40].....	X
Pakkaselle [11].....	X
Merimiesten rukous Ilmariselle [8].....	X
Rukous jolla Ahto kutsuttiin [9].....	X
Päivän koittaissa [12].....	X

Nykyisempiä lauluja [xxx]

Lystillinen runolaulu kala-kukosta [xx].....	ei mukana
Sinä 24 päivänä kesäkuuta 1791 [xx].....	ei mukana
kirkkoherran Joh. Laguksen ja neitsyn	
Benedicta Lovisa Kraftmannin hääpidoista	
Ajan käyttämisestä [xx].....	ei mukana
Merimiehet [xx].....	ei mukana
Neion valitus [xx]	ei mukana
Koira joka kuljetti lihamurua suusansa	
joen poikki. Satu [xx]	ei mukana
Loru [18]	X

Pistoksen synty

[Timonen, Remsosen renki Akonlahdesta,
laulanut Topeliukselle 10.6.1820 Kuddnäsissa
lähellä Uttakaarlepyytä]

Nelj' on neittä, kolm' uroista,
Yhen niityn niittäjiä
Min' on niitty, sen hara voitti,
Senpä karhilla veteli.
5 Tuli kokko Turjan maalta,
laskien Lapista lintu
Syömähän kylän kiroja,
Lainehia lappamahan:
Se poltti porolla heinät,
10 Kypenillä kyvätteli.
Tuuli tuli Pohjolasta,
Tuonne tuuli tuhat vei,
Vaaran vankan liepiöhön,
Meren mustihin mutihin,
15 Pimeihin pyörteihin,
Tarkkahan Tapiolahan.
Siellä miehet mettä juopi,
Simoa sirettelööpi.
Siihen kasvo kaunis tammi,
20 Vesa verratoin yleni;
Olovahk' on oksiltahan,
Leviähk' on lehviltähän.
Pietti pilvet juoksemasta,
Hattarat hasertamasta.
25 Ikävä imehnosille,
Kavelo vein kaloille
Ilman päivän paistamata,
Kuun kuumottamata:
Katsellen kanervo juuret,
30 Jakoallen hienot heinät
Etsitään tammen kaatajata.
Pikku mies merestä nousi,
Uro aallosta yleni,
Kolmen sormen korkeuinen,
35 Pystön peukalon pituunen.
Sill' on kassa kantapäässä,
Nännit polvessa eessä,
Pikku kirvehet käessä,
Vaski varsi kirveessä,
40 Pääs' on paastnen kypärä,
Jalois' on kiviset kengät,
Hyiset kintaat käessä;
Hyistä kelkoa vetäävi,
Hyistä tammia taluuvi.
45 Hyys' on ilmat, jääs' on järvet,
Hallas' on hamehen helmat.
Hivelöövi kirvestähän
Viiellä virosimella,
Kuuella kovasimella,
50 Seitsämällä sieran päällä,
Kaheksalla känni köli a.
Astua tuhutteleo
Juurella ryti-morain,
Äkähillä puun punasen.
55 Iski puuta kirvehellä,
Tammia tasa terällä:
Eipä ollut aikoakaan,
Taitto tammen, maahan kaato,
Latvan suurenen suvehen
60 Tyvin työnti Pohjolahan.
Hän tuon sanoiksi vritti:
Tuosta noita nuolet saisi;
Ampuja pahat piilet,

Ilmarisen kosoiminen

[Timonen, Remsosen renki Akonlahdesta,
laulanut Topeliukselle 10.6.1820 Kuddnäsissa
lähellä Uttakaarlepyytä]

Annikk' oli saaren neiti,
Se oli peukkujen pesiä,
Vaattehitten valkasia,
Sinisen meren selällä,
5 Laavun laiturin nenässä,
Niemessä nenättömässä,

Oksista tulisen tammen,
65 Äkähistä puun punasen.
Paha pääty kuulemassa,
Jumala tähystämäsä.
Kolm' on poikoa pahalla
Yks' on rujo, toinen rampa,
70 Kolmas on peri-sokia;
Rujou jousten jännitsiä,
Rampa nuolien vanuja,
Ampuja peri-sokia.
Varret tammesta vanuuvi,
75 Päät teköö tervaksista.
Millä nuita sulatahan,
Sulatahan, karretahan?
Maon mustilla verillä,
Hiuksilla Hiiien neien,
80 Varpusen vivuttimilla.
Ampu yhen nuoliahan,
Valitsi parahan varren,
Maa emää jalkoihin;
Tahto maa Manalle mennä,
85 Hieta harju halkiella.
Ampu toisen nuoliahan,
Valitsi parahan varren,
Päällä päähän taivoseen;
Tahto taivonen haleta,
90 Ilman kaaret katkeilla.
Ampu nuolen kolmannenkin
Ylitse meren yheksän,
Meri puolen kymmenettä,
Hiitolan kivi mäkehen,
95 Kalvatellen kalliosta
Ihoon alastomahan,
Varsin vaatteettomahan.
Itse virkki, nuin saneli:
Tuo nuoli perittänee,
100 Kutsu Hiiien Hiitolasta,
Jumaloista Jukko-selän
Syömähän tätä pahoa,
Luonnotarta loppamahan:
Juokse korvet konteina,
105 Oravina kuusen oksat,
Kärppänä kiven koloot,
Veit on saukkona samoon --
Ota Piru pistoksesi
Keitolainen keihääsi,
110 Äkähäsi Aion poika
Verisistä vaatehista,
Hurmehisista sovista,
Urohosta uhkaavasta,
Miehestä mökisevästä,
115 Ihosta ihmenos raukan,
Emon tuoman ruumihista
lännen päivän nousemista,
Koi jumalan koittamista,
Isäntäsi itkemässä,
120 Muorisi murehtimassa
Verisellä mättähällä,
Verisillä, kyynehillä:
Otas — urohosta uhkaavasta,
Miehestä mökisevästä,

Saaressa sanattomassa;
Loipa silmäns luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
10 Keksi mustasen merellä,
Siner voisen lainehilla.
Hän tuon sanoiksi vritti:

»Kuin ollet Isäni pursi,
 Veikon vestämä venonen,
 15 Käännätes köhin kotia,
 Perin muille valkamoille.
 Kuin ollet vesi hakonen
 Vesi päälläsi vetele,
 Kuin ollet vesi kivinen
 20 Vesi päälläsi vetele.
 Kuin sie ollet lintuparvi,
 Niin sie lentohon levä.
 Kuin ollet vanha Väinämöinen
 Niin pakinoille painehile».

25 Tuopa vanha Väinämöinen
 Se pakinoille paineli.
 Lausutteli matkamiestä,
 Kysytteli tien käviää:
 "Kunne läksit Väinämöinen"?

30 "Läksin lohta pyytämähän".
 "Tuosta tunnen Väinämöisen,
 Tuon vanhan valehtelian,
 Toisin ennen miun isäni,
 Toisin valta vanhempani,
 35 Verkkoja venehen täysi,
 Lasuksia laiva kaikki».

"Jo vainen valehtelinki".
 "Kunne läksit Väinämöinen"?
 "Läksin hanhien ajohon

40 Puna suljen korjelohon".
 "Tuosta tunnen Väinämöisen
 Tuon vanhan valehtelian.
 Toisin ennen miun isäni,
 Toisin valio vanhempani,
 45 Suur' oli koira kahlehissa
 Suuri jousi jäntehissä».

"Jo vainen valehtelinkin".
 "Kuin et tosin sanone,
 Käännän purtesi kumohon".

50 Täytyypä tosin sanoa.
 "Läksin neittä kosiomahan
 Pimiästä pohjolasta,
 Miesten syömästä kylästä,
 Urohon upottajasta".

55 Annikk' oli saaren neiti,
 Se oli peukkujen pesiä,
 Vaattehitten valkasia
 Käsin käänti vaattehia,
 Koprin helmahan kokosi,
 60 Meni juossua pajahan,
 Hän tuon sanoiksi virtti:
 "Oi on Seppo veikkoseni!
 Takoja ijän ikuinen!
 Otettiin ostettusi,
 65 Saloin markoin maksettusi,
 Tuhansin lunastettusi,
 Kolmin vuosin kosiottusi".

Lankesit pihet pivoism,
 Vaipusi vasara käestä,
 70 Meni savuna pihallen.
 "Oi emoni kantajani,
 Lämmitä saloa sauna,
 Pian pirtti riunuttele
 Pikkusilla pilkehilla,
 75 Lai tiimaista poroa,
 Tuo sie paita palttinainen,
 Tuo sie kauhtana kaponen
 Päälle paian palttinainen,
 Tuo sie ussukka utunen

80 Päälle kauhtanan kapoisen".
 Teki olkisen hevoisen,
 Pani varsan valjahisin,
 Ruskian reen etehen,

Maon eli Kärmeen synty

[Pohjanmaalta]

Souti syöjätär vesiä,
 Tuli kurkku turjutteli,
 Lapa lieto lainehia,
 Punasella purjehella.

Laski virkkoa vitalla,
 85 Helähytti helmispäällä.
 Virkku juoksi, matka joutu,
 Reki vierä, tie lyheni.
 Tuli Hiitolan kotihin.
 Hiitolan koirat haukkumahan,
 90 Ilman lukku luksuttamaan.
 Itse virkki, noin saneli:
 "Jok' on valmis valvattini
 Valmis valvateltavani"?

"Ei ole valmis valvattisi
 95 Valmis valvateltavasi.
 Kuin sä kyntänyt kyisen pellon
 Kärmeheisen käännättelet
 Miesten miekkojen terillä,
 Naisten neulojen nenillä».

100 Sata sarvi Hiien härkä
 Pajan teki polvillahan,
 Sitten kynti kyisen pellon,
 Kärmeheisen käännytteli
 Miehen miekkojen terillä,
 105 Naisten neulojen nenillä.
 "Jok' on valmis valvattini
 Valmis valvateltavani"?

"Ei ole valmis valvattisi
 Valmis vai vatelt avasi.
 110 Kuin kylpenet kyisen kylvön
 Rauta-kylvön rapsuttanet".
 "Oi Ukko, yli-Jumala
 Tahi taata taivahainen!
 Nossas pilvi luotehelta,
 115 Toinen suurelta suvelta,
 Kolmas kohta koillisesta;
 Nepä yhteen yhtyä,
 Lommakkohon loukahuta
 Sa-a lunta sauan varsi

120 Kiehittele keihäs varsi
 Nuille kuumille kiville
 Palavoille paateroille".
 Sitte kylpi kyisen kylvön,
 Rauta-kylvön rapsutteli.
 125 "Jok' on valmis valvattini,
 Valmis vai valeltavan!""?
 "Ei ole valmis vai vatiisi,
 Valmis valvateltavasi.
 Kuin saanet Hiitolan joesta

130 Hauin hirmu-hampahisen
 Kalan suuren miesten syöjän».

Sitte tuli tuskaksi,
 Pahon loiksi paineli.
 Tuo oli seppo Ilmarinen
 135 Teki rautasen kokon,
 Kuin on hauki sukelleleksi
 Niin on kokko liiteleksi,
 Liiteleksi, laateleksi.
 Tuonpa kokko koprin kavahti

140 Saipa kokko kynsihinsä.
 "Jok' on valmis valvattini,
 Valmis valvateltavani"?
 "Jo on valmis valvattisi,
 Valmis valvateltavasi".

Kotia tultuansa kohtaisi Ilmarinen
 Äitinsä, joka paljon moitti tätä
 miniätä sanoten: »Luulin minä
 paremmaksi». Jonka jälkeen Ilmarinen
 meni pajaansa ja muutti tytön Lokaksi.
 Lokana lentää siis nyt vanhempi
 Hiitolan tyttäristä. Väinämöinen otti
 sitte eronsa, odottaaksensa
 nuorempata sisarta.

5 Laski kuolan laitumelle
 Putken rautasen sisähän,
 Paksun heinän palteheseen.
 Tuuli tuli, tuon kokosi,

- 10 Aalto rannalle ajeli
Varalle teräspäälle,
Vankan vasken varvaselle;
Vesi sen pitkäksi venytti,
Paisti päivä pehmiäksi.
15 Siihen Herra hengen antoi,
Piru silmät siunaeli,

- Lempo leukaluun sukesi.
Mistä hampaat häilyllä?
Orahasta Tuonen otran.
Mistä kieli kelvottoman?
20 Hiitolaisen heinä hanko.
Mistä pää pahalle pantu?
Välisestä Väinättären.

Sikaliskon synty

[Pohjanmaalta]

- Sikalisko Hiien silmä,
Se on vaskesta valettu,
Kasarista kannettuna.
Vingas vankaan makasi,
5 Kanto kohtua kovoa
Kiikutteli, röyhytteli
Rannalla rekeä vasten,
Pinon pitkän reunan alla.
Tullus tulla taivahasta,
10 Kekäleenä keikuttele,
Tule työsi tuntemahan,
Pahaksi parantamahan!
Voi on suusi, voi on kielesi,
Sima suustasi suloa,
15 Mesi heitä kielestäsi,

- Kipehille voiteheksi,
Haavoille parantehiksi!
Juos viinana vihasi,
20 Olunna omat pahansi,
Mennä mieli karvahaksi,
Läpi luisen pää-lakesi,
Läpi haisu-hammastasi,
Vahtaasi vaskisehen,
Kupeheesi kultaihiseen!
25 Suluon sun vihasi!
Suli voi sulattaisi
Rasva rävyteltäisiä,
Sulemmat sinun vihasi,
Sulempi sinä itekkin.

Mehiläisen synty

[Pulkkilan kappalaisen J.Frosteruksen
v.1807 Topeliukselle antama käsikirjoitus]

- Mehiläinen ilman lintu,
Lähe mettä noutamahan,
Simoa tavottamahan
Meren yheksän ylihte,
5 Meri puolen kymmenettä;
Ota vastat siiviksesi,
Lapioinen purstoksesi.
Vielä on aikoa vähänen
Pikkuruinen piramata.
10 Jo tulla tuhutteloo,
Saaha hypelöittelöö;
Kuusi on kuppia käessä,
Seihemän selän takana,
Sata muuta muskulata.
15 Missä on mettä, kussa on mettä,
Missä voitetta hyvää.

- Koita Jesus kielelläsi
Suullasi sula Jumala,
Mikä on paras voitehista,
20 Kaikista kahteista,
Joka kaikkein pätöö,
Eineän kelpoaa;
Sillä voian voipunutta,
Pahoin tullutta parannan,
25 Läpi luun, läpi jäsenen,
Keskeä kivuttomaksi,
Päältä nuruttomaksi,
Alta aivan terveheksi,
Vieriltä viattomaksi,
30 Sanan voimalla Jumalan,
Aina Jesuksen avulla.

Väinämöisen kaikenlaisia toimituksia

[Jyrki Kettunen Vuokkiniemen Tsenasta
laulanut Topeliukselle 23.1.1822 Kuddnäsissa
lähellä Uuttakaarlepyytää]

- Pohjan akka harva hammas,
Kuuli miehen itkevänsä,
Urohon urisevansa.
"Ei oo itku lasten itku,
5 Eikä itku naisten itku,
Itku on partasuun urohon,
Urina Uvantolaisten,
Jouhi leuvan jorjottama".
Syötti miehen, juotti miehen,
10 Pani varsan valjasehen,
Ruskian reen etehen,
Läksi siitä katsomahan,
Laski virkkoa vitsalla
Helähytti helmi vyöllä;
15 Ei virkku vitsatta juokse,
Helmin lyömättä hevonen.
Seppä vastaan tuloovi,
Sano Seppä Veioillensa:
"Voi sie vanha Väinämöinen,
20 Mit' olet pallolla mielin,
Kuta kallella kypärinä"?
Sano vanha Väinämöinen:
"Ompa syytä ollakseni,
Lainasin Enosi lapsen
25 Pohjon pitkään perään,
Miesten syömähän kylään,
Urosten upottajain".

- Siitä Seppo Ilmarinen
Viitiseksi, vaatiseksi,
30 Rauta paitoin paneksi.
Lustuhus on mies lujempi,
Rauta paiasa parempi.
Käsi on oron ohjaksessa,
Toinen neitosen nisissä.
35 Päivät sampua takuoo,
Yöt neittä lepyttelöö,
Saapi sampon valmihiksi,
Neitysen lepytetyksi.
Pohjon akka, harva hammas
40 Saatto sitte sammon tuonne
Pohjolan kivi-mäkeen,
Yheksän lukun taaksi,
Vaaran vaskeen takana.
Sano vanha Väinämöinen
45 Sepälle Ilmariselle:
"Tavo kuokka kolmi tiorpa,
Jolla saisin sammon tuolta
Pohjolan kivi-mäestä
Yheksän lukun takoa,
50 Lukut sormin kiukuttelen".
Siit on vanha Väinämöinen
Sormin soitti kanteletta,
Kielin kanteleen pakasi,
Nukuttihin pohjon kanssa.

- 55 Siitä vanha Väinämöinen
Saapi sitte sammon tuolta
Pohjolan kivi mäestä,
Yheksän lukun takoa.
Siitä vanha Väinämöinen
60 Laski pitkin Pohjon merta.
Muurahainen murha poika
Se kusi kuren jalalle,
Kurki laski kumman äänen,
Parkasi pahan säveleen.
65 Havaitsi pohjan akka,
Meni sampoo katsomaan:
"Jok' on täältä sampo saatu
Yheksän lukun takoa
Pohjolan kivi mäestä»?
70 "Jo on täältä sampo saatu
Yheksän lukun takoa
Pohjolan kivi mäestä»?
Pohjon akka harva hammas
Läksi sampoo tapoamaan
75 Vyöltä vanhan Väinämöisen,
Renki vanhan Väinämöisen,

- Iki Liera Tieran poika,
Sill' on purje puun nenässä,
Katso iän, katso lännen,
80 Katso pitkin Pohjan merta;
"Nyt tuloo Pohjan pursi,
Sota hanka hailattaapi".
Näki sen vanha Väinämöinen,
Löysi piitä pikkarainen,
85 Tosin tauloa vähänen,
Senkin mestasi merehen,
Kaotti kainalon vasemman
Oikiasta olka päästä,
Juoksi puhki pohjan pursi
90 Sota hanka halki lenti.
Pohjan akka harva hammas
Vastat siiveksi sitoo,
Sat' on miestä siiven alla;
Tuhat on kynän tutkamassa.
95 Siitä vanha Väinämöinen
Nosti miekkansa merestä,
rappionsa alta laian
Siitä hän sipiä sivalti.

Rauan synty

[Jyrki Kettunen Vuokkiniemen Tsenasta
laulanut Topeliukselle 23.1.1822 Kuddnäsissa
lähellä Uttakaarlepyytä]

- Palosell' on paljon maita,
Paljo maita, paljo soita.
Pahana palo-kesänä,
Tuli-vuonna voimatonna
5 Jäi vähän palamatonta
Tuiman tunturin loalla,
Suuremman suun selällä:
Jäi yksi imehno raukka
Paikalle palanehelle,
10 Jo sitäkin palo vähäsen
Vasempia varpahia,
Kaiempia kantapäitä;
Luoputteli ruppiansa,
Kaauputteli karstojansa,
15 Heräsehen hettiöhön,
Läikkävähän lähteeseen.
»Siitä synty rauan synty.
Missä siilon rauta säily
Pahana palo-kesänä,
20 Tuli-vuonna voimatonna?
Tuolla siilon rauta säily
Tuolla säily, tuolla piili
Kahen kantosen välissä,
Koivun kolmen juuren alla.
25 Vaan ei viellä sielläkänä
Ei perän pereäkänä.
Tuolla siilon rauta säily,
Tuolla säily, tuolla piili
Sisällä sinisen uuhan
30 Vaski lampahan vatsassa.
Eipä vielä sielläkänä.
Tuolla siilon rauta säily,
Vyöllä vanhan Väinämöisen,
Kolmi-jatkossa tupessa.
35 Eipä vielä sielläkänä,
Ei perän pereäkänä.
Tuolla siilon rauta säily
Tuolla säily, tuolla piili
Nuoren neitosen nisissä,
40 Kasvavaisen kainalossa.
* * *
Oli ennen neljä neittä,
Koko kolme morsianta,
lypsit maahan maitoansa,
Uhkutit ulanansa.
45 Yksi lypsi mustan maton,
Toinen valkian valutti
Kolmas on veri punasen.
Joka lypsi mustan maton,
Siitä synty melto-rauta;
50 Joka valkian valutti,

- Siitä on teräs sekanen;
Joka on veri punasen,
Siit' on tehtynä teräkset,
Rakettuna rauan syöntö.
55 Ei rauta kova olisi
Ilman kärmehen kävettä,
Maon mustan muujuhita.
Herheläinen Hiien lintu
Se katto katon rajasta,
60 Alta tuohen tuiotteli,
Rautoja rakentaissa,
Teräksiä tehtaissa
Kanto vettä kielellänsä
Tuohon Ilmarin pajahan.
65 Siitä seppo Ilmarinen
Itse koitti kielellänsä,
Hyvin maisto mielellänsä.
»Ei nämät hyvät minulle
Teräksen teko vesiksi,
70 Rautojen rakennus maiksi».
Mehiläinen ilman lintu
Lenti tuonne liipotteli,
-Lenti soita, lenti maita
Ylitse meren yheksän,
75 Meri puolen kymmenettä.
Otti mettä kielellänsä
Seittämästä heinän päästä
Kuen ruohosen nenästä,
Kanto Seppälän pajaan.
80 Seppä koitti kielellänsä,
Hyvin maisto mielellänsä.
»Kas nam' on hyvät minulle
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakennus-maiksi.
85 Voi sinua rauta raukka.
Rauta raukka, koito kuona,
Teräs tenho päivällinen!
Kuin sä vannot veljeksyttä
Tulen tuomarin eessä,
90 Alla ahjon Ilmarisen;
Et sanonut koske vasi,
Söit sä vaivanen valasi
Kuin sä vestit Veliäsi,
lastusit ernonsi lasta
95 Veren päästit juoksemahan
Punasen putoamahan.
Ei se maahan maito joua,
Kumpuhun Ulosten kulta,
Miesten hempo heinikköhön;
100 Niin on kaunis kun on kallis
Miesten hinnasta palava,

- Urohosta kelpoava.
Veri seiso niin kuin seinä,
Asu hurme niin kuin aita,
105 Lihan lämpösen sisällä!
Mitä tuohon tuotanee,
Ja kuta veettänee
Salvaksi samu-ojalle,
Veren tiellen telkirneksi?
110 Salvaksi sana Jumalan,
Tuke Herran tukkioksi.
Ukko kultanen kuningas
Vaari vanha tai vahainen,
Taivahallinen Jumala,
115 Pane paksu peukolosi,
Uita sormesi lihalle
Paikaksi pahan veräjän,
Tämän tulvan tukkimeksi!
Josk' et siitä kyllä tulle,

Talvikon sanat

[käsikirjoitus kadonnut]

- Lumi-selkä Luppanainen,
Kaunis karva Röyhytyinen,
Uppo valkiavalimo,
Nunnoseni, lintuseni,
5 Orren päällinen omena,
Parren päällinen parahin,

Ähkyn sanat

[Runo esiintyy Topeliuksen Siikajoen yllisen piirin nimis-
mieheltä Olavi Salovinilta saadussa käsikirjoituksessa]

- Ähky poika Ähmeröinen,
Toinen poika Tohmeroinen,
Kolmasi Korentolainen,
Tehty suosta, tehty maasta,
5 Pantu äimän kärkösistä
Veen vahesta valettu,
Mitäs konna kuohaelet,
Veen vahti vaivaelet,
Lähe konna kohustani,
10 Mato maksani raosta,
Puremasta, nietämästä,
Syömästä, kaluamasta,
Tuonne ma sinun mannaan,
Meren Rutian partahalle,
15 Siellä itkeepi isäsi,
Valittaapi vanhempasi,
Keittävät kuhurin kattilata,
Hormusimmilla nutuilla,
Merisillä vaattehilla.
20 Ellös tulko ennen sieltä

Pakkaselle

[Topeliuksen veljenpojan Frans

Mikael Toppeliuksen kopioimia otteita

Lencqvistin käsikirjoituksista, myös kolme
seuraavaa]

- Pakkanen puhurin poika
Älä kylmää kynsiäni,
Älä päätäni palele!
Tultas tungen sukkahani,
Kekäletä kenkähäni,
5 Pakkasen palelemata,

Merimiesten rukous Ilmariselle

Ilmarinen ilo lintu,
Lennä tuonne kunkan käsken,
Iän ikuisen perähän,
Päivän koitonnon kotohon!

Rukous, jolla Ahto (kalain haltia) kutsuttiin

Anna Ahto antimesi,
Veä vilialta väleen,

- 120 Viel' on muitakin sanoja:
Neitsy Maria emonen,
Rakas äiti armollinen,
Tuo turves tuan takoa,
Sammal saunan seinän alta
125 Taltalle tukkioksi!
Neiti Maria emonen,
Rakas äiti armollinen,
Tavu päästäsi tavota,
Kulta lumme luiahuta,
130 Sivo silkki rihmallasi,
Pane palmikoisellasi!
Ettei maito maahan juokse,
Kumpuhun Ulostent kulta,
Miesten hempo heinikköliön
135 Veri seiso niin kuin seinä,
Asu hurme niin kuin aita
Lihan lämpösen sisällä!

Naisten lukkoihin lukia,

Avainten arvelia,

Kiulun korvan kierteliä

- 10 Nouse puulle putkulleni,
Lepän lengolle ylene,
Nouse koivun konkelolle!

Ennen kuin tulen noutamahan,

Yheksällä oinahalla,

Yhen uuhen kantamalla.

Ellös tullo ennen sieltä,

- 25 Ennen kuin tulen noutamahan

Yheksällä härkäsellä,

Yhen lehmän kantamalla,

Ellös tullo ennen sieltä,

Ennen kuin tulen noutamahan

- 30 Yheksällä orihilla,

Yhen tamman kantamalla,

Sinne sinua itkettynnä,

Ikäkausi kaivattunna.

Mene tuonne kunne käsken,

- 35 Ryönä kosken partahaseen,

Virran korvahan kovahan,

Perin siellä vieryvät petäjät,

Kokonansa kokka hongat,

Tyvin syösten suuret hongat,

- 40 Latvoin laikka-päät petäjät.

Kovan ilman koskemata.

Kyll' sull on kylmäämistä,

Kylmää soita, kylmää maita,

- 10 Kylmää puita ja pehuja,

Kylmää kylmiä kiviä!

- 5 Pane poskes pussuksiin,

Puhalla iloinen ilma,

Minulle myötäinen myry,

Minnekin nyt mennäkseni!

Majan märjän asuvita

Kalat karulta kokoole,

- 5 Haut hajalta hajeskele,
Ahvenet myös kyrmynskat!
Riennä ruoholle veäksen,

Soitantota kuulemahan,
Väännäntötä Väinämöisen.

Päivän koittaissa

- Terve kasvos näyttämästä,
Päivä kulta koittamasta,
Aurinko ylenemästä!
Pääse ylös aaltoi alta,
5 Yli männistön matkusta,
Juokse kaares kaunihisti,

- Pääse illalla ilohos.
Tuo tuliaisit tullessasi,
Tuo meill' täyttä terveyttä,
10 Siirrä saama saatavihin.
Onni onkeemme ohaitse,
Pyytö päähän peukalomme!

Nykysempiä Runoja ja Lauluja

Loru

[Pohjanmaalta]

- Olin ennen ollin mallin,
Ollin mallista matikka,
Matikasta maitopyörä,
Maitopyörästä pytikkä,
5 Pytikästä pöytä risti,
Pöytärististä ripukka,
Ripukasta rintasolki,
Rinta soljesta sopukka,
Sopukasta sormikintas,
10 Sormikintasta kipinä,
Kipinästä kirjan merkki,
Kirjan merrkistä meteli,

- Metelistä meiän vouvi,
Meiän vouvista votikka,
15 Votikasta voltermanni,
Voltermannista matikka,
Matikasta maitopyörä,
Maitopyörästä jne

Tämä joutava ja loppumaton loru veisataan monesa paikasa Pohjan maalla kätkyt- ja lasten veisuna. Erinomaisuutensa vuoksi saakon se myös siansa täsä kokouksessa.